

ODSZKODOWANIE NA RZECZ OSÓB BLISKICH

Śmierć poszkodowanego (2)

Trudno określić konkretne kryteria, jakimi sąd powinien się kierować przy określeniu wysokości odszkodowania. W orzecznictwie występuje zrozumiata tendencja do uprzywilejowanego traktowania pozostałego przy życiu małżonka i małoletnich dzieci. Odszkodowania zasądzone na ich rzecz są z reguły wyższe aniżeli przyznawane innym poszkodowanym np. rodzicom, rodzeństwu (A. Szpunar, *Odszkodowanie za szkodę majątkową. Szkoda na mieniu i osobie*, Bydgoszcz 1998, s. 189).

Przestrzegana też jest zasada, że odszkodowanie z art. 446 § 3 k.c. powinno być umiarkowane tzn. jego wysokość powinna być utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom ekonomicznym i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa.

Przy określeniu wysokości odszkodowania bierze się także pod uwagę to, ilu jest członków rodziny łącznie przez śmierć osoby bliskiej poszkodowanych oraz okoliczności, czy osoby te prowadzą wspólne gospodarstwo, w tym bowiem ostatnim wypadku kwoty im przyznane składają się na wspólną pomoc dla całej rodziny i mają odpowiednio większy efekt gospodarczy aniżeli jedna kwota przyznana osobie samotnej – tak orzekł SN (Orzeczenie SN z dn. 14 lipca 1972 r., I CR 178/72, nie publ.).

Na wysokość odszkodowania mogą wpływać sumy pieniężne wypłacone w związku ze śmiercią osoby bliskiej z innych tytułów. I tak: jeżeli osoba odpowiedzialna za szkodę zawarła na swój koszt umowę ubezpieczenia osoby trzeciej od następstw nieszczęśliwych wypadków, to fakt wypłacenia przez zakład ubezpieczeń sumy ubezpieczeniowej powinien być uwzględniony przez sąd przy ustalaniu odszkodowania z art. 446 § 3 k.c. (Uchwała SN z dn. 29 kwietnia 1965 r., III PO 3/65, OSN 1965, poz. 198). Nie ulega natomiast zaliczeniu na poczet odszkodowania suma pieniężna otrzymana z ubezpieczenia zawartego przez bezpośrednio poszkodowanego (lub na jego rzecz). Nie płacił on bowiem składek w tym celu, aby złagodzić odpowiedzialność sprawcy szkody. Zaliczeniu nie podlega też odprawa pośmiertna, zasiłek pogrzebowy czy płacenie renty przez ZUS (Orzeczenie SN z dn. 3 czerwca 1980 r., II CR 148/80, OSNCP 1981/2-3, poz. 29).

Jak widać, to kryteria stopniowo krystalizują kryteria ustalania wysokości odszkodowania.

Przepis art. 446 § 3 k.c. nie zapewnia wynagrodzenia wszelkich szkód, wynikłych pośrednio wskutek śmierci najbliższego członka rodziny. Zakres odpowiedzialności osoby zobowiązanej ogranicza się do powinności zaspokojenia roszczeń tylko wymienionych w art. 446, a nie wszelkich, które usprawiedliwiłaby przepis art. 415 k.c. Dlatego też nie można żądać na podstawie art. 446 § 3 np.: zwrotu wydatków poniesionych na wychowanie lub kształcenie zmarłego dziecka (Orzeczenie SN z dn. 10 marca 1969 r., I CR 26/69, Biuletyn Informacyjny SN 1969/9, poz. 147).

leżnie od tego, czy jest spadkobiercą poszkodowanego. Zakres kosztów leczenia podlegających zwrotowi jest wyznaczony uzasadnionymi potrzebami poszkodowanego. Zachodzi tu pewien związek między art. 444 § 1 k.c. (roszczenie samego poszkodowanego) a omawianym przepisem. Uzasadnia to ostrożne stosowanie zasad wykształconych przez orzecznictwo

§ 1 k.c. Do kosztów tych należą także wydatki związane z przewozem chorego do szpitala i na zabiegi, koszty zabiegów rehabilitacyjnych, wydatki na lekarstwa, koszty specjalnej opieki i pielęgnacji. Fakt ponoszenia całego ciężaru opieki nad poszkodowanym w czasie leczenia i rehabilitacji przez członków rodziny nie zwalnia osoby odpowiedzialnej od zwrotu kwoty

spieszenia w ten sposób leczenia, jak i dla kontaktu rodziny z lekarzami w celu uzyskania informacji i wskazówek o zdrowiu chorego i jego potrzebach. Odnosi się to zwłaszcza do sytuacji, gdy poszkodowanym jest dziecko i gdy chodzi o wizyty jego rodziców – teza orzeczenia SN (Orzeczenie SN z dn. 7 października 1971 r., II CR 427/71, OSPIKA 1972/6, poz. 108).

z dn. 26 listopada 1991 r., III AP 75/91, OSAiSN 1992/6, poz. 38).

Wydatki poniesione na leczenie poszkodowanego podlegają kompensacji bez względu na to, czy okazały się skuteczne i przyniosły oczekiwane rezultaty, czy też nie.

Z kolei koszty pogrzebu powinny uwzględniać wysokość typowych wydatków z tego tytułu zwyczajowy na cmentarzu, tradycje i zwyczaje lokalne panujące w środowisku, do którego należał zmarły. W grę wchodzi tylko zwrot wydatków uzasadnionych a nie zbyt wysokich. Do wydatków tych zalicza się: koszty przewiezienia zwłok do miejsca ich pochowania, zakup miejsca na cmentarzu, nabycie trumny i wieńców. Do kosztów pogrzebu w rozumieniu art. 446 § 1 k.c. można zaliczyć umiarkowany wydatek na zakup niezbędnej odzieży żałobnej, której noszenie zarówno w czasie pogrzebu, jak i przez dłuższy czas po zgonie osoby bliskiej jest zwyczajowo przyjęte w wielu środowiskach w naszym społeczeństwie – tak orzekł SN w wyroku z dnia 7 marca 1969 r. (Orzeczenie SN z dn. 26 listopada 1991 r., III AP 75/91, OSAiSN 1992/6, poz. 38).

Do kosztów pogrzebu zaliczyć też należy koszty odpowiedniego nagrobka, a także wydatki na poczęstunek osób biorących udział w pogrzebie. Tak też stwierdził SN (Orzeczenie SN z dn. 6 stycznia 1982 r., II CR 556/81, Monitor Prawniczy 2001/8, s. 467) w swoim orzeczeniu: do tych wydatków zalicza się koszt postawienia nagrobka (w granicach kosztów przeciętnych, jeżeli nawet koszty rzeczywiste były znaczne, np. z uwagi na materiał lub wystrój nagrobka, wyższe), także wydatki na poczęstunek biorących udział w pogrzebie osób, przy uwzględnieniu okoliczności konkretnego przypadku, skoro jeżeli jest to zwyczaj w zasadzie powszechnie przyjęty, zwłaszcza jeżeli jest w danym środowisku stosowany i dotyczy przede wszystkim krewnych zmarłego (bliźszych i dalszych członków rodziny), jak również innych osób bliżej z denatem związanych, np. najbliższych współpracowników itp. Koszt takiego poczęstunku, utrzymany w rozsądnych stosowności do okoliczności granicach (nie mającego charakteru tzw. stypy pogrzebowej), podlega zwrotowi na równi z innymi kosztami pogrzebu zgodnie z art. 446 § 1 k.c.

Iwona Wilczewska

Odszkodowanie z art. 446 § 3 k.c. powinno być umiarkowane tzn. jego wysokość powinna być utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom ekonomicznym i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa.

na temat art. 444 § 1 k.c. (A. Szpunar, *Wynagrodzenie szkody wynikłej wskutek śmierci osoby bliskiej*, Bydgoszcz 2000, s. 168.). Koszty leczenia stanowią istotną pozycję, jeżeli upłynął dłuższy czas między uszkodzeniem ciała a śmiercią danej osoby z tego powodu. Naprawienie szkody obejmuje w szczególności zwrot wszelkich wydatków związanych z samym leczeniem poszkodowanego i rehabilitacją, jak i koszty opieki niezbędnej w czasie procesu

obejmującej wartość tych świadczeń (Orzeczenie SN z dn. 4 marca 1969 r., I PR 28/69, OSN 1969/12, poz. 229). Do kosztów związanych z leczeniem należy zaliczyć także wydatki ponoszone w związku z koniecznością odpowiedniego odżywiania. Tak też stwierdził SN w swoim orzeczeniu (Orzeczenie SN z dn. 19 czerwca 1975 r., V PRN 2/75, OSN 1976/4, poz. 70): zwrot wydatków na podawanie choremu bardziej wyszuka-

Koszty objęte kompensacją muszą być uzasadnione ze względu na rodzaj i rozmiary poniesionego uszczerbku. Nie jest jednak górnym pułapem kompensacji z tytułu kosztów leczenia zakres świadczeń, które zazwyczaj objęte są nieodpłatną opieką medyczną w ramach ubezpieczenia społecznego – np. uzasadnione jest żądanie zwrotu wydatków na lekarstwa spoza listy leków objętych ulgą lub kosztów niezbędnych zabiegów

Przy określeniu wysokości odszkodowania bierze się także pod uwagę to, ilu jest członków rodziny łącznie przez śmierć osoby bliskiej poszkodowanych oraz okoliczności, czy osoby te prowadzą wspólne gospodarstwo, w tym bowiem ostatnim wypadku kwoty im przyznane składają się na wspólną pomoc dla całej rodziny i mają odpowiednio większy efekt gospodarczy aniżeli jedna kwota przyznana osobie samotnej – tak orzekł SN (Orzeczenie SN z dn. 14 lipca 1972 r., I CR 178/72, nie publ.).

leczenia oraz inne dodatkowe koszty związane z doznany uszczerbkiem. W doktrynie wymienia się: pobyt w zakładzie opieki zdrowotnej, konsultacje u wybitnych specjalistów – tak też orzekł SN w swoim wyroku (Orzeczenie SN z dn. 26 czerwca 1969 r., II PR 217/69, OSN 1970, poz. 50), w którym stwierdza: w sytuacji konkretnego zagrożenia całkowitą ślepotą szukanie pomocy i porady u wybitnych specjalistów oraz w znanym zakładzie leczniczym nie może być uznane za zbędne, obowiązek więc zwrócenia związanych z tym wydatków objęty jest przepisem art. 444

nych potraw, większej ilości owoców, słodyczy itp., choćby z punktu widzenia lekarskiego chory nie wymagał specjalnej diety, znajduje usprawiedliwienie w art. 444 § 1 k.c., chyba że byłyby wyraźne zalecenia lekarskie nakazujące ograniczenie diety.

W skład kosztów wynikłych z powodu uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia, wchodzi nie tylko koszty leczenia w ścisłym tego słowa znaczeniu, lecz także wydatki związane z odwiedzinami chorego w szpitalu przez osoby bliskie. Odwiedziny te są niezbędne zarówno dla poprawy samopoczucia chorego i przy-

medycznych, które wobec braku faktycznych możliwości ich przeprowadzenia w ramach sektora publicznej służby zdrowia musiały być przeprowadzone w sektorze prywatnym (M. Safian w: *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2002, s. 1019). W takim wypadku należy wykazać, że celowe jest stosowanie takich metod leczenia, zabiegów lub środków leczniczych, które nie wchodzi w zakres świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego – tak stwierdził SN w swoim orzeczeniu z dnia 26 listopada 1991 r. (Orzeczenie SN